C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hasek_Jaroslav-Velitelem_mesta_Bugulmy.pdb

PDB Name: Jaroslav Hašek-Velitelem města
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

JAROSLAV HAŠEK
VELITELEM MĚSTA BULGUMY

****

VELITELEM MĚSTA BUGULMY

Když mně počátkem měsíce října 1918. roku bylo oznámeno revolučním vojenským sovětem "levoberežné gruppy v Simbirsku", že jsem jmenován velitelem města Bugulmy, otázal jsem se předsedy Kajurova: " A víte to určitě, že Bugulmy jest již dobyto?"

"Zpráv bližších nemáme," zněla odpověď, "velice pochybuji, že již nyní bude v našich rukách, ale než tam přijedete, doufám, že už zatím padne."

"A budu mít nějaký průvod?" optal jsem se tichým hlasem, "a ještě jedno: Jak se do té Bugulmy dostanu, kde vlastně ona leží?"

"Průvod máte, dostanete 12 vojáků, a co se toho druhého týče, podívejte se na mapu, myslíte, že já mám starosti jen o to, kde leží nějaká pitomá Bugulma."

"Ještě mám jednu otázku, tovaryš Kajurov, kdy dostanu peníze na cestu a výlohy."

Spráskl ruce nad takovou otázkou. "Vy jste se zbláznil. Po cestě musíte přece jít přes nějaké vesnice, kde vás nakrmí i napojí a na Bugulmu navalíte kontribuci..."

Dole na mne čekal na strážnici můj průvod. Dvanáct statných chlapíků Čuvašů, kteří znali velice málo rusky, takže mně nijak nemohli vysvětlit, zda jsou mobilisovaní či dobrovolci. Z jich bodrého a strašného vzezření dalo se soudit, že spíše jsou to dobrovolci, odhodlaní na všechno.

Když jsem ještě dostal své papíry a hromadu plných mocí, ve kterých se důrazně upozorňovalo, že od Simbirska až do Bugulmy každý občan musí mně prokázat všemožnou podporu, odešel jsem se svou výpravou na parník a jeli jsme po Volze a po řece Kamě až do Čistopole.

Po cestě nezažil jsem žádných zvláštních příhod, jenom jeden Čuvaš z mého průvodu spadl v opilém stavu přes palubu a utonul. Zbylo mně jich jedenáct. V Čistopoli, když jsme vylezli z parníku, přihlásil se jeden Čuvaš, že půjde sehnat povozy a více se nevrátil. Zbylo jich 10 a domluvili jsme se, že ten zmizelý Čuvaš má odtud do svého domova, do Montazma, asi 40 verst a že se šel podívat, co dělají jeho rodiče.

Když konečně jsem po dlouhém vyptávání u místního obyvatelstva všechno sepsal, kde ta Bugulma leží a jak se tam dostaneme, ostatní Čuvaši našli povozy a my po rozblácených, strašlivých cestách toho kraje jeli na Kralčalgu, Jelanovo, Moskovo, Gulukovo, Ajbaševo. Všechno to jsou vesnice, obývané čistě Tatary, až na Gulukovo, kde žijí Čeremisi s Tatary pohromadě.

Poněvadž mezi Čuvaši, kteří přijali již křesťanství asi před 50 lety, a Čeremisy, kteří jsou až do dnes pohani, panuje strašné nepřátelství, stala se v Gulukovo malinká nehoda. Moji Čuvaši, ozbrojení až po uši, prohlížejíce si vesnici, přivlékli ke mně starostu Davledbaje Šakira, který držel v ruce klec s třemi bílými veverkami, a jeden z nich, který uměl nejlépe rusky, obrátil se ke mně s tímto objasněním: Čuvaši pravoslavní jeden, deset, třicet, padesát let Čeremisi pohani, svině."

Vyrvav z ruky Davledbaje Šakira klec s bílými veverkami, pokračoval: "Bílá veverka je jejich bůh jeden, dva, tři bohové. Tento muž kněz, skáče s veverkami, skáče, modlí se k nim. Ty ho pokřtíš..."

Čuvaši tvářili se tak hrozivě, že poručil jsem přinést vody, pokropil jsem Davledbaje Šakira, mumlaje nesrozumitelná slova, načež jsem ho propustil.

Čeremiské bohy potom moji molodci stáhli a mohu ubezpečit každého, že z pána boha Čeremisů jest velmi dobrá polévka.

Pak mně ještě přišel navštívit místní mahomedánský mulla Abdulhalej a vyjádřil radost nad tím, že jsme ty veverky snědli: "Každý musí v něco věřit," řekl, "ale ve veverky, to je svinstvo, skáče to se stromu na strom, a když je to v kleci, dělá to nečistotu, pěkný pán bůh." Přinesl nám velmi mnoho pečeného skopového masa a tři husy a ujistil nás, že kdyby se Čeremisi v noci bouřili, že všichni Tataři jdou s námi.

Nestalo se nic, poněvadž, jak říkal Davledbaj Šakir, který se dostavil k našemu odjezdu ráno, veverek je v lese plno. Konečně jsme projeli Ajbaševo a večer beze všech příhod byli jsme v Malé Písecnici, ruské vesnici 20 verst od Bugulmy. Místní obyvatelstvo bylo velice dobře informováno, co se v Bugulmě děje. Město opustili bílí bez boje před třemi dny, sovětská vojska stojí na druhé straně města a bojí se vejít v obavě, aby nepadla do zálohy.

V městě jest bezvládí a starosta města čeká s celým zastupitelstvem už po dva dny s chlebem a solí, aby uvítal toho, kdo vstoupí do města.

Poslal jsem napřed toho Čuvaše, který uměl nejlépe rusky, a ráno hnuli jsme se na Bugulmu.

Na hranicích města šel nám naproti nepřehledný zástup. Starosta města držel na tácu bochník chleba a v misce sůl.

Doufal ve své řeči, že se slituji nad městem. Připadal jsem si jako Žižka před Prahou, zejména když jsem viděl v průvodu školní dítky.

Poděkoval jsem dlouhou řečí, ukrojiv krajíc chleba a posypav solí. Kladl jsem důraz na to, že nepřišel jsem hlásat žádná hesla, nýbrž že mojí snahou jest: Klid, pokoj, pořádek. Na konec jsem políbil starostu, podal ruku zástupci pravoslavného kněžstva a odebral se na radnici, kde mně byly vykázány místnosti pro městské velitelství.

Na to jsem dal vylepit příkaz číslo 1. tohoto obsahu:

Občané!

Děkuji Vám všem za vřelé a upřímné přivítání a pohoštění chlebem a solí. Zachovávejte vždy staré slovanské zvyky, proti kterým ničeho nenamítám, ale prosím, abyste při tom nezapomněli, že jsem byl jmenován velitelem města, který má také své povinnosti.

Proto žádám Vás, milí přátelé, abyste odevzdali všechny zbraně na radnici do místnosti velitelství města zítra kolem 12. hod. dopolední. Nevyhrožuji nikomu, ale víte, že město je ve stavu obležení.

Podotýkám ještě, že jsem měl uvalit na město kontribuci, a prohlašuji, že město žádné kontribuce platit nebude.

Podpis.

Druhý den k 12. hodině náměstí naplnilo se ozbrojeným lidem. Přišlo dobře přes tisíc lidí s vintovkami, někdo táhl i strojní pušku.

Nás jedenáct zmizelo by v té záplavě ozbrojeného lidu, ale oni šli odevzdávat zbraně. Dlouho do večera je odevzdávali, při čemž jsem každému podal ruku a řekl několik vlídných slov.

Ráno dal jsem natisknout a vylepit příkaz číslo 2.:

Občané!

Děkuji všemu obyvatelstvu Bugulmy za přesné vyplnění příkazu č. 1.

Podpis.

Šel jsem ten den klidně spat, netuše, že nade mnou se vznáší Damoklův meč v podobě tverského revolučního pluku.

Jak jsem řekl, sovětská vojska stála na druhé straně Bugulmy jižním směrem, ve vzdálenosti asi 15 verst, a neodvažovala se do Bugulmy, obávajíc se léčky, až konečně dostali rozkaz ze Simbirska od revolučního vojenského sovětu stůj co stůj obsadit Bugulmu a pojistit tak bázi sovětským vojskům, operujícím východně od Bugulmy.

A tak tovaryš Jerochymov, komandýr tverského revolučního pluku, šel tu noc obsazovat a dobývat Bugulmu, kde jsem již třetí den v bázni boží byl velitelem města a úřadoval ku všeobecné spokojenosti všech vrstev obyvatelstva.

Tverský pluk "vniknuv" do města, střílel salvami do vzduchu, procházeje ulicemi, a narazil na odpor jen mé hlídky dvou Čuvašů, kteří probuzeni na stráži u vrat velitelství města, nechtěli pustit dovnitř radnice tovaryše Jerochymova, který s revolverem v ruce v čele pluku šel se zmocnit radnice.

Čuvaše zajali a Jerochymov vešel do mé úřadovny i ložnice.

"Ruce vzhůru," řekl, opojen vítězstvím, míře na mne revolverem. Dal jsem klidně ruce vzhůru.

"Co jste zač," otázal se komandýr tverského pluku.

"Velitel města." "Od bílých, nebo od sovětských vojsk?"

"Od sovětských, mohu dát ruce dolů?" "Můžete, ale prosím vás, abyste mně ihned podle válečného práva předal velitelství města, neboť jsem dobyl Bugulmu."
"Já jsem byl ale jmenován," namítl jsem.
"Čerta s takovým jmenováním. Napřed to musíte dobýt."
"Víte co," řekl po chvíli velikomyslně, "já vás jmenuji svým adjutantem. V případě, že nebudete s tím souhlasit, dám vás v pěti minutách zastřelit."
"Já proti tomu nic nemám, jestli budu vaším adjutantem," odpověděl jsem a zavolal jsem na svého ordonance: "Vasilij, postav samovar, popijeme čaj s novým velitelem města, který právě dobyl Bugulmu..."
Všechna sláva polní tráva.

ADJUTANTEM VELITELE MĚSTA BUGULMY

První mojí prací bylo, že jsem osvobodil své dva zajaté Čuvaše a šel dospávat to, v čem bylo překaženo převratem ve městě. K polednímu jsem se probudil a zjistil, že za prvé všichni moji Čuvaši tajemně zmizeli, zanechavše mně v jedné mé botě zastrčený lístek dosti nesrozumitelného obsahu: Tovaryš Gašek. Mnoho pomoci hledat kolem sem tam. Tovaryš Jerochymov baška-khawa (hlava dolů), za druhé, že tovaryš Jerochymov od rána se potí nad sestavením svého prvého příkazu k obyvatelstvu Bugulmy.
"Tovaryš adjutant," řekl ke mně, "myslíte, že to bude tak dobře?" Vzal z hromady popsaných projektů příkazů list s přeškrtanými řádky, nastavenými slovy a četl: "Všemu obyvatelstvu Bugulmy! Dnešním dnem převzal jsem padením Bugulmy velitelství nad městem. Bývalého velitele odstraňuji pro neschopnost a zbabělost z místa velitele a jmenuji ho svým adjutantem. Velitel města Jerochymov."
"To vystihuje všechno," pochválil jsem, "a co hodláte dělat dále?"
"Předně," odpověděl vážně a slavnostně, "nařídím mobilisaci koní, potom dám zastřelit starostu města a z buržoasie vezmu deset rukojmí a odpravím do vězení do konce občanské války. Na to udělám všeobecný "obisk" v městě a zakážu svobodný obchod. Pro první den bude toho dost a zítra si vymyslím něco jiného."
"Dovolte mně říci," řekl jsem, "že rozhodně ničeho nenamítám proti mobilisaci koní, ale rozhodně protestuji proti zastřelení starosty města, který mne přivítal chlebem a solí."
Jerochymov vyskočil: "Vás vítal, ale ke mně ještě nepřišel..."
"To se dá napravit," řekl jsem, "pošleme za ním."
Sedl jsem ke stolu a napsal:
Velitelství města Bugulmy.
Číslo 2891. Dějstvujuščaja armija.
Starostovi města Bugulmy!
Přikazuji Vám okamžitě přijíti s chlebem a solí po staroslovanském zvyku k novému veliteli města.
Velitel města: Jerochymov
Adjutant: Gašek.
Když to Jerochymov podpisoval, přidal tam: "Jinak budete zastřelen a dům Váš spálen."
"Na úřední listiny," řekl jsem Jerochymovovi, "nesmí se nic podobného

připisovat, jinak jsou neplatné."
Přepsal jsem to v původním znění a redakci dal podepsat a odeslal po ordonanci.
"Dále," pravil jsem k Jerochymovovi, "rozhodně se vzpírám proti tomu, aby z buržoasie bylo zavřeno deset osob do vězení do konce občanské války, poněvadž o tom může rozhodovat jedině revoluční tribunál."
"Revoluční tribunál," řekl vážně Jerochymov, "to jsme my. Město je v našich rukách."
"To se mýlíte, tovaryš Jerochymov, co jsme my? Prachmizerná dvojice. Velitel města a jeho adjutant. Revoluční tribunál naznačuje revoluční vojenský sovět východní fronty. Přál byste si, aby vás postavil ke zdi?"
"Nu dobře," ozval se s povzdechem Jerochymov, "ale všeobecnou prohlídku v městě nám přece nikdo nemůže zakázat."
"Na základě dekretu z 18. června t. r.," odpověděl jsem na to, "všeobecná prohlídka (¨obisk¨) může býti provedena jedině za souhlasu místního revolučního komitétu nebo sovětu. Poněvadž takový ještě neexistuje, necháme to až na pozdější dobu."
"Vy jste anděl," řekl Jerochymov něžně, "bez vás bych propadl, ale s tím svobodným obchodem musíme přece jen ukončit."
"Většina z těch," vysvětloval jsem, "kteří provozují obchod a jezdí na bazary, jest z venkova, jsou to mužíci, kteří neumějí číst a psát. Napřed se naučit gramotě, pak mohou číst naše příkazy a pochopit, oč jde. Napřed musíme všechno negramotné obyvatelstvo naučit číst a psát, přičinit se, aby rozuměli tomu, co od nich chceme, a pak můžeme vydávat příkazy, třebas i mobilisaci koní. Řekněte mně, tovaryš Jerochymov, proč tak neústupně chcete provést mobilisaci koní. Snad nechcete přeměnit pěší revoluční tverský pluk na division jízdy? Víte, že od toho jest ¨inspektor po formirovaniju vojsk levoberežnoj gruppy¨?"
"To máte také pravdu, tovaryš Gašek," řekl Jerochymov s povzdechem, "co mám dělat?"
"Učte lid bugulminského újezda číst a psát," odpověděl jsem," a co se mne týče, půjdu se podívat, zdali vaši molodci nevyvádějí nějaké hlouposti a jak jsou ubytováni."
Odešel jsem a chodil po městě. Tverský revoluční pluk choval se důstojně. Nikoho neutiskoval, spřátelil se s obyvatelstvem, popíjel čaj, dal si vařit pelmeně, šči, boršč, dělil se o svou machorku a cukr s hostiteli, zkrátka, vše bylo v pořádku. Šel jsem se podívat i do Malé Bugulmy, kde se usadil první batalion pluku. I tam našel jsem tutéž idyllu. Pili čaj, jedli boršč a chovali se slušně. Vrátil jsem se pozdě večer a na rohu náměstí viděl jsem čerstvě nalepený plakát, na kterém stálo:
Všemu obyvatelstvu Bugulmy i újezda!
Rozkazuji, aby všichni ti z celého města i újezda, kteří neumí číst a psát, naučili se tak během tří dnů. Kdo po té lhůtě bude uznán jako negramotný, bude zastřelen.
Velitel města: Jerochymov.
Když jsem přišel k Jerochymovovi, seděl se starostou města, který přinesl kromě chleba a soli, což vše bylo pečlivě složeno na stole, i několik lahviček staré litevské vodky. Jerochymov byl v dobré náladě, objímal se se starostou a křičel mně vstříc: "Četl jste, jak jsem uposlechl vaší rady? Sám jsem šel s tím do tiskárny a na ředitele vytáhl revolver: "Ihned tiskni, holoubku, a to tě, sukin synu, na místě zastřelím." Třese se

svoloč, třese, čte, třese se ještě víc a já bác do stropu... A vytiskl, slavně vytiskl. Umět číst a psát hlavní věc! Pak vydáš příkaz, všichni čtou, rozumí se a jsou šťastni. Pravda, starosto. Napijte se, tovaryš Gašek!"

Odmítl jsem. "Budeš pít, nebo ne?" vykřikl. Vytáhl jsem revolver a střelil do láhví s litevskou vodkou a míře na svého představeného řekl jsem důrazně: "Hned si jdeš lehnout, nebo..."

"Už jdu, holoubku, dušinko, jdu, já jen tak. Poveselit se, poguljat malinko." Odvedl jsem Jerochymova spat, uložil a vrátiv se ke starostovi, řekl jsem k němu: "Ponejprv vám promíjím, běžte domů a buďte rád, že jste tak lehce z toho vyvázl."

Jerochymov spal do druhého dne až do dvou hodin odpoledne. Když se probudil, poslal pro mne a dívaje se nejistě na mne, řekl: "Mně se zdá, že jste mne chtěl včera zastřelit."

"Ano," odpověděl jsem, "chtěl jsem tak předejít tomu, co by s vámi udělal revoluční tribunál, až by se dozvěděl, že jste se jako velitel města opil."

"Holoubku, vy to přece nikomu neřeknete, já více nebudu. Učit lidi budu gramotě..."

Večer přišla první deputace mužíků z karlaginské oblasti. Šest bab ve věku od 60-80 a 5 dědečků v témže věku.

Vrhli se mně pod nohy. "Nehub duši naši, tatíčku, baťuško, za tři dny se číst a psát nenaučíme, hlava nepracuje, spasiteli náš, smiluj se nad volostí."

"Příkaz je neplatný," řekl jsem, "to všechno udělal ten durák, velitel města Jerochymov."

V noci přišlo ještě několik deputací, ale ráno byly již vylepeny všude plakáty a poslány do újezda. Obsah plakátů byl tento:

Všemu obyvatelstvu Bugulmy i újezda!

Prohlašuji, že jsem sesadil velitele města, tovaryše Jerochymova, a nastoupil opět svůj úřad. Tím jsou neplatny jeho příkaz 1. i příkaz čís. 2., týkající se likvidace bezgramotnosti během tří dnů.

Velitel města: Gašek.

Mohl jsem si to dovolit, neboť do města v noci přibyl jízdní petrohradský pluk, který přivedli na Jerochymova moji Čuvaši.

"KRESTNÝ CHOD"

Sesazený mnou velitel města Jerochymov vydal rozkaz všemu revolučnímu tverskému pluku vystoupit z města v bojovém pořádku a utábořit se za městem, a sám se šel rozloučit se mnou. Ujistil jsem ho, že jestli se bude pokoušet se svým plukem provésti opět nějakou nepříjemnost, že dám tverský pluk odzbrojit a jeho pošlu před revoluční vojenský tribunál fronty. Ostatně hrajeme s odkrytými kartami.

Tovaryš Jerochymov ze své strany ujistil s velkou upřímností, že mne dá, jakmile petrohradský jízdný pluk opustí město, pověsit na vršku nad Malou Bugulmou, aby na mne bylo se všech stran vidět.

Podali jsme si ruce a rozešli jsme se jako nejlepší přátelé.

Po odchodu Jerochymova a jeho pluku bylo nutno pohodlně umístit petrohradskou kavalerii, sestávající vesměs z dobrovolců, a vyčistit pro ně kasárny. Vůbec umínil jsem si, aby se petrohradským molodcům v Bugulmě líbilo a oni se mně jednoho krásného dne nevzbouřili.

Koho ale poslat čistit kasárny, mýt tam podlahy a uvést vše do pořádku.

Rozhodně toho, kdo nic nedělá.
Z místního obyvatelstva každý něco dělá a pracuje. Přemýšlím dlouho, až jsem si vzpomněl, že jest u Bugulmy veliký ženský klášter, monastýr presvjatoj Bogorodici, kde jeptišky nic nedělají, než se modlí a pomlouvají jedna druhou.
Napsal jsem tedy igumeně (abatyši) kláštera tento úřední přípis:
Vojenské velitelství města Bugulmy.
No. 3896. Dějstvujuščaja armija.
Občance igumeně kláštera presvjatoj Bogorodici.
Pošlete okamžitě 50 klášterních panen k disposici petrohradskému jízdnímu pluku. Klášterní panny prosím pošlete přímo do kasáren.
Vrchní velitel města Gašek.
Přípis byl odeslán a asi za půl hodiny bylo slyšet od kláštera strašně krásné a mohutné zvonění. Hučely i kvílely všechny zvony monastýra Presvjatoj bogorodici a jim odpovídaly zvony chrámu v městě.
Ordonance mně hlásí, že vrchní pop hlavního chrámu s místním duchovenstvem prosí, abych ho přijal. Pokynul jsem vlídně a do kanceláře nahnalo se několik bradatých popů a hlavní jich mluvčí řekl: "Pane tovaryši veliteli, přicházím k vám nejen jménem místního duchovenstva, nýbrž jménem celé církve pravoslavné. Nehubte nevinné klášterní panny. Právě jsme dostali z kláštera zprávu, že chcete 50 jeptišek pro petrohradský jízdní pluk. Vzpomeňte, že jest nad námi bůh."
"Nad námi jest prozatím jen strop," odpověděl jsem cynicky, "a pokud se týká jeptišek, musí se stát po mém. Do kasáren jich potřebuji 50. Ukáže-li se, že jich stačí na tu práci 30, pošlu ostatních 20 opět domů. Nestačí-li však 50, vezmu jich z kláštera 100, 200, 300. Mně je všechno jedno. A vás, pánové, upozorňuji, že se pletete do úředních záležitostí, takže jsem nucen vás pokutovat. Každý z vás mně přinese tři libry voskových svíček, tucet vajec a libru másla. Vás pak, občane vrchní hlavní pope, zmocňuji vyjednat s abatyší, kdy pošle mně těch svých padesát jeptišek. Řekněte jí, že jich opravdu nutně potřebuji a že je opět vrátím. Ani jedna se neztratí."
Zasmušile vyšlo pravoslavné duchovenstvo z mé kanceláře.
Ve dveřích obrátil se ke mně ten nejstarší s nejdelšími vousy a vlasy: "Pamatujte, že Hospodin jest nad námi."
"Pardon," řekl jsem, "vy nepřinesete tři, ale pět liber svíček."
Bylo nádherné říjnové odpoledne. Uhodil silný mrazík a utuhlo proklaté bláto bugulminské. Ulice počaly se plnit lidem, který spěchal k chrámu.
Vážně a slavnostně zvoní zvony v městě i klášteře. Nezvoní, jako dříve, na poplach, svolávají nyní pravoslavnou Bugulmu na "krestný chod" (křížovou cestu).
Jedině v nejhorších dobách býval v Bugulmě "krestný chod". Když Tataři obléhali město, když zuřil mor a neštovice, když vypukla válka, když cara zastřelili a teď. Zvoní zvony měkce, jako kdyby se rozplakati chtěly.
Vrata klášterní se otvírají a jeptišky vycházejí s ikonami a korouhvemi.
Čtyři nejstarší jeptišky s abatyší v čele nesou velikou ikonu, těžkou.
Z ikony dívá se vyjeveně obraz presvjaty bogorodici. A za obrazem řada jeptišek, starých i mladých, všechny černě oděny. Zpívají žalmy jako: "I vedli jej, aby ho ukřižovali. Ukřižovali ho a s ním jiné dva z obou stran, a v prostřed Ježíše."
A v tom již z chrámu vychází pravoslavné duchovenstvo v ornátech

vyšívaných zlatem, za ním pravoslavný lid tahá se s ikonami.
Oba průvody se setkávají a křičí: "Kristus žije, Kristus kraluje! Kristus vítězí!"
A již celé to množství zpívá: "Já vím, že vykupitel můj jest živ, že v den poslední nad prachem se postaví."
Průvod jde kolem chrámu a zaměřuje k velitelství města, kde jsem učinil již důstojné přípravy. Před domem stojí stůl, prostřený bílým ubrusem, na něm bochník chleba a sůl v slánce. V pravém úhlu stojí ikona a kolem ní hoří svíčky.
Když průvod přijde před velitelství, vycházím důstojně a prosím abatyši, aby přijala chléb a sůl na důkaz, že nechovám nijakých nepřátelských úmyslů. Taktéž prosím pravoslavné duchovenstvo, aby si ukrojili.
Přicházejí jeden po druhém a líbají ikonu.
"Pravoslavní," pravím slavnostně, "děkuji vám za krásný a neobyčejně poutavý "krestný chod". Viděl jsem ho ponejprv ve svém životě a on zanechá ve mně navždy nezapomenutelný dojem. Vidím zde pějící zástup jeptišek, což mně připomíná průvody prvních křesťanů za dnů Neronových. Může být, že mnohý z vás četl ¨Quo vadis?¨ Nechci dlouho napínati, pravoslavní, vaši trpělivost. Prosil jsem o 50 jeptišek, ale když už je zde celý klášter, budem dřív hotovi, prosím slečny jeptišky, aby se odebraly se mnou do kasáren."
Zástupy stojí přede mnou s obnaženými hlavami a zpívají mně v odpověď: "Nebesa vypravují chválu boha silného, a dílo rukou jeho obloha zvěstuje. Den po dni vynáší a noc po noci ukazuje umění."
Abatyše přistupuje přede mne. Stařičká bradička se jí klepe a ptá se mne: "Jménem hospodina boha, co tam budeme dělat? Nehub duši svou."
"Pravoslavní," křičím do zástupu, "bude se mýt podlaha a čistit kasárny, aby se tam mohl umístit petrohradský jízdní pluk. Pojďme."
Zástup jde za mnou a k večeru, při takovém množství pracovitých ruk, kasárny jsou přivedeny v nejúplnější pořádek.
Večer přináší mně mladá jeptiška malou ikonu a dopis stařičké igumeny s prostinkou větou: "Modlím se za vás."
Spím spokojeně, neboť vím, že ještě i dnes jest pod starými dubovými lesy Bugulmy monastýr presvjatoj bogorodici, kde žije stařičká igumena, která se za mne, ničemu, modlí.

V STRATEGICKÝCH NESNÁZÍCH

Koncem měsíce října 1918 došel mně na velitelství města Bugulmy tento rozkaz od revoluční rady východní fronty: "16. division lehkého dělostřelectva na pochodu. Připravte saně k dopravení divisionu na posici."
Telegram mne uvedl do nesmírných rozpaků. Co je to takový division, kolik tisíc mužů má, kde vezmu tolik saní. Ve vojenských věcech byl jsem totiž úplný laik. Rakousko mně neposkytlo průpravného vojenského vzdělání a vzpíralo se zuby nehty, abych vnikl do tajů vojenského umění.
Vyhodili mne na začátku války z důstojnické školy 91. pěšího pluku, pak mně odpárali i ty jednoročácké nášivky, a zatímco druzí moji bývalí kolegové dostávali tituly kadetů i faehnrichů a padali jako mouchy na

všech frontách, seděl jsem zavřen v kasárenské base v Budějovicích i v Mostu nad Litavou, a když mne pustili na konec a chtěli odpravit s "marškumpačkami" do pole, skrýval jsem se ve stohu a přežil tak tři "marškumpačky". Pak jsem simuloval, že mám padoucnici a byli by mne málem zastřelili, kdybych se nebyl dobrovolně přihlásil do pole. Od té chvíle se na mne štěstí usmálo, a když jsem na pochodu od Sambora obstaral pro pana nadporučíka Lukáše byt s takovou jednou roztomilou Polkou a znamenitou kuchyní, byl jsem povýšen na ordonance.

Když později pod Sokalem se objevily u našeho "batalionskomandanta" vši, vychytal jsem je, namazal svého představeného v zákopech rtuťovou mastí a dostal jsem velkou stříbrnou medaili za chrabrost.

Při tom však mne nikdo nezasvěcoval do tajů vojenského umění. Ještě dnes nevím, kolik pluků má batalion a na kolik rot se dělí brigáda, a v Bugulmě jsem měl vědět, kolik je saní třeba na dopravu divise lehkého dělostřelectva. Z mých Čuvašů to také nikdo neznal, zač jsem je odsoudil podmínečně na tři dny do vězení. Když se to do roka dozví, trest se jim promine.

Pozval jsem starostu města a řekl jsem mu přísně: "Dověděl jsem se, že skrýváte přede mnou, kolik má division lehkého dělostřelectva mužů."

Zprvu nemohl promluviti ani slova, pak se vrhl na zem, počal mně objímat nohy a zakvílel: "Odpusť, nehub mne, nikdy jsem nic podobného neroztrušoval."

Zvedl jsem ho, pohostil čajem, machorkou a propustil s ujištěním, že jsem přesvědčen o jeho nevině v tomto případě.

Odešel dojat a poslal mně pečené selátko s mísou naložených hub. Snědl jsem všechno a stále ještě jsem nevěděl, kolik má division mužů a kolik saní je třeba. Poslal jsem pro komandýra petrohradského jízdního pluku a nenápadně v rozhovoru jsem učinil na to narážku:

"Jest to zvláštní," řekl jsem, "že centr stále mění stav mužstva v divisionech lehkého dělostřelectva. Zejména nyní, když se organisuje rudá armáda, je to trapné. Nevíte náhodou, tovaryš komandýr, kolik mužů bylo dříve v divisionu?"

Odplivl a odpověděl: "My, kavaleristi, se přece nestaráme o dělostřelectvo. Já sám nevím, kolik mám mít mužů v pluku, poněvadž mně neposlali žádných direktiv. Dostal jsem rozkaz sestavit pluk, tak jsem ho sebral. Ten má kamaráda, ten také, a tak to rostlo. Až jich bude moc, nazvu to třebas brigádou. Kam proti nám kozáci."

Když odešel, věděl jsem tedy stejně jako dříve a ke všemu neštěstí dostal jsem tento telegram ze Simbirska:

"Vzhledem k povážlivé situaci na frontě jste jmenován velitelem fronty. V případě protržení našich posic na řece Iku stáhněte pluky na posici Kločevo-Bugulma. Organisujte mimořádnou komisi na obranu města a vytrvejte do posledního muže. Evakuaci města začněte, bude-li nepřítel vzdálen padesát verst od města. Mobilisujte obyvatelstvo do 52 let a rozdejte zbraně. Vyhoďte do povětří železniční most na Iku i u Klučeva ve vhodné době. Pošlete pancéřový vlak na rozvědku a vyhoďte trať do povětří..."

Telegram mně vypadl z ruky, a když jsem se vzpamatoval z prvního leknutí, dočetl jsem až do konce: "Zapalte elevator. Co se nedá vyvézt, zničte. Čekejte posily a postarejte se o ubytování vojsk a jich pravidelné zásobování. Organisujte train a pravidelnou dopravu nábojů na posice. Přikročte k vydávání časopisu k uspokojení obyvatelstva v tatarském i

ruském jazyce. Naznačte revoluční komitét. Nevyplnění nebo chyby trestají se podle zákonů válečné doby. Revoluční vojenský sovět východní fronty."
Bylo to k večeru a já si nerozsvítil. Seděl jsem v křesle, a když měsíc později zahlédl oknem do mé kanceláře, uviděl člověka, sedícího v témže křesle, držícího v ruce telegram a blbě zírajícího do šera kanceláře.
Tak mne našlo i ranní slunce. K ránu už to nevydržela ikona, visící v rohu, spadla se stěny a rozbila se.
Čuvaš, stojící na stráži přede dveřmi, nahlédl dovnitř a káravě pohrozil prstem na ikonu:
"Svoloč jedna, padá a probudí člověka."
K ránu vyňal jsem z kapsy podobiznu mé nebožky matky, slzy mně vstoupily do očí a zašeptal jsem: "Drahá matičko! Když jsem ještě před léty s tebou bydlil v Milešovské ulici č.4. na Král. Vinohradech, nikdy jsi si nepomyslila, že tvůj ubohý synáček po patnácti letech má stahovat pluky na posici Klučevo-Bugulma, má vyhazovat železniční most na Iku i Klučevu, tratě do povětří, zapálit elevátor a vytrvat do posledního muže při obraně města kromě jiných věcí. Proč jsem se raději nestal benediktinem, jak jsi chtěla, když jsem poprvé propadl v kvartě. Měl bych pokoj. Odsloužil bych mši svatou a pil klášterní víno."
A jako odpověď cosi podezřele zahučelo na jihovýchodě města a zatím to zahučelo podruhé, potřetí.
"Krásně to řežou z artillerie," řekl ke mně ordonanc, právě přijedší z fronty. "Kapelovci přešli Ik a s polskou divisí jdou nám na pravé křídlo. Tverský pluk ustupuje."
Poslal jsem tento rozkaz na frontu:
"Jestli skupina generála Kapela přešla Ik a s polskou divisí jdou na pravé křídlo, přejděte Ik na druhé straně a jděte jim na levé křídlo. Posílám petrohradskou kavalerii v týl protivníka."
Zavolal jsem komandýra petrohradské jízdy.
"Naše posice jsou prorvány," řekl jsem k němu, "tím lehčeji se dostanete do týlu protivníka a zajmete celou polskou divisi."
"Dobře," odpověděl komandýr petrohradské jízdy, zasalutoval a odešel.
Šel jsem k aparátu a zatelegrafoval jsem do Simbirska: "Velké vítězství. Posice na řece Iku prorvány. Útočíme se všech stran. Kavalerie v týlu protivníka. Mnoho zajatých."

SLAVNÉ DNY BUGULMY

Napoleon byl pitomec. Co se chudák nastaral, aby pronikl do tajů strategie, co všechno nastudoval, než si vymyslil svou nepřetržitou frontu. Byl v Briennu i v Paříži na vojenských školách a měl dokonce propracovanou svou vojenskou taktiku a na konec to prohrál u Waterloo. Napodobovali ho mnozí a vždy dostali výprask. Dnes po slavných dnech Bugulmy zdají se mně vítězství Napoleona, začínající obsazováním mysu L´Aiquiletty, přes Mantovu i Castiglione, Ašpry atd. strašnou hloupostí.
Jsem přesvědčen, že kdyby Napoleon byl u Waterloo postupoval tak jako já, byl by rozhodně rozbil Wellingtona.
Tam Blücher vpadl v pravý bok Napoleonovi, který měl to udělat jako já u Bugulmy, když sbory dobrovolníků generála Kapela i polská divise byly nám

na pravém křídle.
Proč nedal rozkaz své gardě vpadnout v levý bok Blücherovi, jako jsem to udělal já ve svém rozkaze petrohradské jízdě?
Petrohradská jízda vykonala pravé divy, poněvadž je ruská země neobšírná a na nějakém kilometru nezáleží. Šli až na Menzelinsk a přišli pod Čišmou, a bůh ví ještě kde, v týl protivníka a hnali ho před sebou, takže jeho vítězství skončilo porážkou.
Bohužel při té příležitosti většina našich nepřátel stáhla se k Belebeji a k Buguruslanu a menšina, hnána zezadu jízdou petrohradských, došla až na 15 verst k Bugulmě.
V těch slavných dnech Bugulmy ustupoval před poraženým nepřítelem neustále tverský revoluční pluk v čele s tovaryšem Jerochymovem.
Večer rozložil se vždy po tatarských vesnicích, a když snědl všechny husy a slepice, ustoupil opět blíže k Bugulmě a rozložil se po nových vesnicích, až konečně v plném pořádku vstoupil do města.
Z tiskárny přiběhli pro mne, že velitel tverského pluku Jerochymov hrozí řediteli tiskárny revolverem a chce, aby dal natisknout nějaký rozkaz a vyhlášku. Vzal jsem s sebou své čtyři Čuvaše, dva browningy, revolver systému Kolt a odebral se do tiskárny, kde viděl jsem v kanceláři sedět ředitele tiskárny na jedné židli a vedle něho těsně na druhé tovaryše Jerochymova. Ředitel tiskárny byl v trochu nepříjemné situaci, neboť jeho soused držel mu revolver na spánku a říkal: "Vytiskneš to, nebo nevytiskneš."
"Vytiskneš to, nebo nevytiskneš."
Slyšel jsem však mužnou odpověď ředitele tiskárny:
"Nevytisknu, nemohu, holoubku," načež jeho soused s revolverem žadonil: "Vytiskni, dušinko, miláčku, holubičko, vytiskni, prosím tě."
Když mne uviděli, Jerochymov, patrně v rozpacích, přistoupil ke mně, objal mne, srdečně mně potřásl ruce a obraceje se k řediteli, zamrkal na něho a řekl: "My se spolu bavíme už půl hodiny, já už ho dlouho neviděl."
Zpozoroval jsem, že si ředitel tiskárny odplivl a otevřeně zabručel: "Pěkná zábava."
"Slyšel jsem," pravím Jerochymovovi, "že jste chtěl opět něco dát tisknout, vyhlášku nějakou, rozkaz nebo něco podobného. Nebyl byste tak laskav a nedal mně přečíst text?"
"Já jen zažertoval, tovaryš Gašek, malinko zažertoval," odpověděl Jerochymov takovým smutným hlasem. "Já z toho nechtěl vyvozovati nějaké důsledky."
Vzal jsem ze stolu originál toho, co mělo být vytisknuto a co nečetli nikdy obyvatelé Bugulmy, kteří by byli jistě překvapeni tím, co pro ně chystal Jerochymov, neboť v originále stálo:
Vyhláška č. 1.
Vraceje se v čele vítězného tverského revolučního pluku, prohlašuji tímto, že přejímám vládu nad městem a okolím. Organisuji mimořádný tribunál revoluční, jehož předsedou jsem já. První zasedání bude zítra a případ, který bude projednáván, jest veliké vážnosti. Před mimořádným revolučním tribunálem bude státi velitel města tovaryš Gašek, poněvadž je kontrarevolucionář a spiklenec. Bude-li odsouzen k smrti zastřelením, rozsudek bude proveden během 12 hodin. Upozorňuji obyvatelstvo, že každá vzpoura se trestá na místě.
Jerochymov, velitel města a okolí.

K tomu chtěl můj přítel Jerochymov připojiti ještě tento rozkaz:
Rozkaz čís. 3.
Mimořádný revoluční tribunál vojenského bugulminského okruhu oznamuje, že bývalý velitel města Gašek byl za kontrarevoluci a spiknutí proti sovětské vládě zastřelen na základě rozhodnutí mimořádného revolučního tribunálu.
Jerochymov, předseda mimoř. revol. komitétu.
"Je to opravdu jen žertík, holoubku můj," řekl měkce Jerochymov, "chceš revolver, vezmi si ho, koho bych střílel."
Byla mně nápadnou jeho měkkost hlasu, otočil jsem se a viděl, že mí čtyři Čuvaši míří na něho svými ručnicemi a tváří se při tom strašně tvrdě a hrozně.
Poručil jsem jim, aby dali ručnice k nohám, přijal jsem revolver od Jerochymova, který upíraje na mne své dětské modré oči řekl tiše: "Jsem arestován nebo na svobodě?"
Usmál jsem se: "Vy jste hlupák, tovaryš Jerochymov. Pro takové žertíky se přece nikdo nezavírá. Sám jste řekl, že to byl opravdu jen žertík. Měl bych vás zavřít pro něco jiného. Pro váš hanebný návrat. Poláci jsou rozbiti naší petrohradskou jízdou a vy jste před nimi ustoupil až do města. Víte, že mám telegram ze Simbirska, ve kterém se přikazuje, aby tverský revoluční pluk poznovu dobyl nových vavřínů pro svůj starý revoluční prapor. Tenhle revolver, který jste mně odevzdal, vám vrátím pod jednou podmínkou, že vystoupíte okamžitě z města a obejdete Poláky a přivedete zajatce. Žádnému zajatci se nesmí zkřivit ani vlásek. To vám povídám, jinak bude s tebou zle. Uznáš zajisté, že se nesmíme před Simbirskem blamovat. Já už telegrafoval, že tverský pluk přivedl mnoho zajatých."
Uhodil jsem pěstí do stolu: "A kde máš ty zajatce? Kde je máš?"
A dodal jsem hrozným, zlým hlasem, šermuje mu pěstí pod nosem: "Počkej, ty si to vypiješ! Chceš mně ještě něco říci, než půjdeš se svým plukem pro ty zajatce? Víš o tom, že jsem komandýr fronty, největší náčelník?"
Jerochymov stál jako svíčka, jenom mrkal rozčilením, až konečně zasalutoval a prohlásil: "Ještě dnes večer rozbiji Poláky a přivedu zajatce. Děkuji vám."
Odevzdal jsem mu revolver, potřásl jsem mu rukou a rozloučil jsem se s ním srdečně.
Jerochymov splnil velikolepě dané slovo. K ránu počal tverský pluk přivádět zajatce. Bylo jich plná kasárna, ani jsme jich neměli kam dát. Šel jsem se na ně podívat a div jsem leknutím neomdlel. Místo Poláků nasbíral Jerochymov po vesnicích usedlé Tatary, sedláky, poněvadž Poláci nenadálého útoku tverského pluku nevyčkali a zbaběle utekli.

NOVÁ NEBEZPEČÍ

Tovaryš Jerochymov rozhodně nemohl pochopit, že mírní Tataři, domácí obyvatelstvo, nejsou Poláci, a když jsem dal rozkaz, aby všichni domnělí "zajatci", které Jerochymov posbíral po vesnicích, byli propuštěni na svobodu, Jerochymov cítil se uražen, šel na vojenský telegrafní úřad petrohradského jízdního pluku a snažil se poslat do Simbirska revoluční

vojenské radě východní fronty telegram:
"Oznamuji, že po třídenních bojích rozbil jsem nepřítele se svým tverským revolučním plukem. Ohromné ztráty u nepřítele. Zajal jsem 1200 bílých, které velitel města propustil na svobodu. Prosím o vyslání zvláštní komise k vyšetření celé věci. Velitel města, tovaryš Gašek, jest úplně nespolehlivý, kontrarevolucionář, a má styky s nepřítelem. Prosím o svolení organisovat črezvyčajku. Jerochymov, velitel tverského revolučního pluku."
Náčelník telegrafního úřadu přijal od tovaryše Jerochymova telegram, ujistiv ho, že bude poslán, jakmile se linka osvobodí, sedl do saní a přijel ke mně.
"Vot vám, báťuška, i Jurjev den," řekl ke mně s výrazem naprosté beznadějnosti, "přečtěte si to."
Podal mně telegram tovaryše Jerochymova.
Přečetl jsem a klidně zastrčil do kapsy. Náčelník telegrafního úřadu počal se škrabati na hlavě, při čemž nervosně mrkal a mluvil: "Uznáte, že mé postavení jest těžké, zatraceně těžké. Podle nařízení lidového komisariátu musím od velitelů pluků přijímat telegramy. A vy si patrně přejete, abych telegram neposílal. Nepřišel jsem odevzdat telegram do vašich rukou. Chtěl jsem, abyste se seznámil s jeho obsahem a poslal současně proti tovaryši Jerochymovovi nový telegram."
Řekl jsem náčelníkovi telegrafního úřadu, že si velice vážím lidového komisariátu vojenství, ale že zde nejsme v týlu jako oni. "Zde je fronta. Já jsem velitelem fronty a mohu si dělat, co chci. Přikazuji, abyste přijímal od tovaryše Jerochymova tolik telegramů, kolik se mu uráčí sestavit. Zakazuji však, abyste je odesílal, a přikazuji, abyste je přinesl okamžitě ke mně."
"Prozatím," končil jsem, "ponechávám vás na svobodě, ale upozorňuji vás, že sebemenší odchylka od našeho programu bude míti za následek, že si to nedovedete ani představiti.
Popil jsem s ním čaj, při kterém jsme hovořili o zcela všedních věcech a rozloučil jsem se s ním s upozorněním, aby Jerochymovovi řekl, že telegram jest odeslán.
Po večeři hlásí mně Čuvaš, stojící na stráži, že celý dům velitelství jest obklopen dvěma rotami revolučního tverského pluku a tovaryš Jerochymov že k nim řeční a oznamuje, že je konec tyranie.
Skutečně se také za chvíli objevil v kanceláři tovaryš Jerochymov v průvodu deseti vojáků, kteří s nasazenými bodáky postavili se ke dveřím. Tovaryš Jerochymov, aniž ke mně slova promluvil, počal je rozestavovati po kanceláři.
"Ty jdeš sem, ty sem, ty se postav tady, ty jdi tamhle do toho kouta, ty se postav ke stolu, ty stojíš u toho okna, ty u toho a ty budeš pořád u mně."
Kroutil jsem si cigaretu, a když jsem si zapálil, byl jsem obklopen bajonety a mohl jsem se zájmem pozorovat, co asi bude tovaryš Jerochymov dále dělat.
Bylo vidět na jeho nejistém pohledu, že neví, jak do toho. Přistoupil ke stolu s úředními listinami, roztrhl asi dvě a pak chvíli chodil po kanceláři, provázen v patách vojákem s bajonetem.
Druzí, kteří stáli kolem mne ve všech koutech, tvářili se vážně, až jeden z nich, mladičký, se otázal: "Tovaryš Jerochymov, možno kouřit?"

"Kuřte," odpověděl Jerochymov a posadil se naproti mně. Nabídl jsem mu tabák a papírky. Zakouřil a nerozhodným hlasem řekl: "To je simbirský tabák?"
"Z donské oblasti," odvětil jsem krátce a jako by jeho nebylo u stolu, počal jsem listovat v papírech na stole.
Bylo trapné ticho. Na konec Jerochymov řekl tichým hlasem: "Co byste tomu řekl, tovaryš Gašek, kdybych já byl předsedou črezvyčajky?"
"To bych vám jedině mohl gratulovat," odvětil jsem, "nechcete si ještě zakouřit?"
Zapálil si a pokračoval nějak smutně:
"A myslete si, že jím opravdu jsem, tovaryš Gašek, že jsem byl jmenován předsedou črezvyčajky revoluční vojenskou radou východní fronty."
Vstal a důrazně dodal: "A že vy jste v mých rukách."
"Napřed," odvětil jsem klidně, "ukažte mně mandát..."
"Naplevať na mandáty," řekl Jerochymov, "i bez mandátu vás mohu zatknout."

Usmál jsem se: "Sedněte si klidně, tovaryš Jerochymov, kde jste seděl, hned přinesou samovar a popovídáme si o tom, jak se dělají předsedové črezvyčajky."
"A vy tady nemáte co dělat," obrátil jsem se kolem sebe k průvodcům Jerochymova, "hleďte, ať už jste venku! Ostatně řekněte jim, tovaryš Jerochymov, aby ihned zmizeli odtud."
Jerochymov rozpačitě se usmál: "Jděte, holoubci, a řekněte těm venku, ať jdou také domů."
Když všichni odešli a přinesli samovar, řekl jsem k Jerochymovovi:
"Vidíte, kdybyste měl mandát, pak byste mne mohl zatknouti i zastřelit, vůbec udělat se mnou to všechno, co jste si představoval, že byste asi udělal jako předseda črezvyčajky."
"Já ten mandát dostanu," tiše se ozval Jerochymov, "rozhodně dostanu, milý ty můj."
Vytáhl jsem z kapsy nešťastný telegram Jerochymova a ukázal jsem mu ho.
"Jak se k vám dostal?" zdrceně pronesl Jerochymov, "ten už měli dávno poslat."
"Věc je ta, milý příteli," odpověděl jsem vlídně, "že všechny vojenské telegramy musí být podepsány velitelem fronty, a proto mně přinesli telegram k podpisu. Jestli si to přejete a trváte na svém, beze všeho to podepíši a můžete to sám odnést na telegrafní úřad, abyste viděl, že se vás nebojím."
Jerochymov vzal svůj telegram, roztrhal ho, zaplakal, zavzlykal: "Dušičko, holoubku, já jen tak, prostí, drug ty můj jediný."
Pili jsme čaj až do dvou hodin v noci. Zůstal u mne přes noc, spali jsme na jedné posteli, ráno jsme opět pili čaj a na cestu jsem mu dal, když šel domů, čtvrt libry dobrého tabáku.

POTĚMKINOVY VESNICE

Od slavných dnů Bugulmy uplynulo již osm dní a po petrohradském jízdním pluku nebylo ani památky. Tovaryš Jerochymov, který mne od poslední aféry pilně navštěvoval, každodenně vyslovoval určité podezření, že petrohradská

jízda přešla na stranu nepřítele a navrhoval: 1. Prohlásit je za zrádce republiky. 2. Poslat do Moskvy Trockému telegram, ve kterém bych vylíčil podrobnosti jich hanebného přechodu. 3. Organisovat revoluční tribunál fronty a postavit před něj náčelníka telegrafního úřadu petrohradské kavalerie, neboť týž musí vědět, co se děje. A jestli neví, postavit ho také, neboť jest náčelníkem "svazi".

Tovaryš Jerochymov byl ve svém štvaní velice přesný. Dostavil se ráno v 8 hod. a štval do půl desáté, pak odešel a objevil se s novým štvaním ve 2 hod., ve kterém pokračoval do 4 hodin. Večer přišel opět a při čaji až do 10. až 11. hod. štval proti petrohradským na novo.

Chodil při tom s hlavou svěšenou po kanceláři a melancholickým hlasem dodával: "To je hrozné, taková hanba pro revoluci. Telegrafujme, spojme se přímo s Moskvou!"

"Všechno se obrátí k lepšímu," těšil jsem ho. "Přijde čas, kdy uvidíš, tovaryš Jerochymov, že se petrohradští vrátí."

Mezitím dostal jsem telegram od vojenské revoluční rady východní fronty: "Udejte počet zajatců. Poslední telegram o velkém vítězství pod Bugulmou nejasný. Petrohradskou jízdu pošlete pod Buguruslan k třetí armádě. Sdělte, vyplnil-li jste vše, co bylo v posledním telegramu. Sdělte též, kolik čísel jste vydal propagačního časopisu v jazyce tatarském i ruském. Název časopisu. Pošlete kurýra s podrobným popsáním své činnosti. Tverský revoluční pluk pošlete na výhodné posice. Sestavte vyzvání k vojákům bílé armády, aby přešli k nám, a dejte rozhodit s aeroplanů. Každá chyba nebo nevyplnění jednotlivých bodů trestá se podle zákonů válečné doby."

V zápětí dostal jsem nový telegram: "Kurýra neposílejte. Očekávejte inspektora východní fronty s náčelníkem politického odboru revolučního vojenského sověta s členem sověta tovaryšem Morozovem, kteří jsou vysláni s plnou mocí."

Tovaryš Jerochymov byl právě přítomen. Když jsem poslední telegram přečetl, podal jsem jej Jerochymovovi, abych viděl, jaký účinek bude mít na něho taková strašná inspekce, která byla přece jeho přáním.

Bylo vidět, že bojuje těžký duševní boj. Jaká příležitost pomstít se mně, smlsnout si na mně. Záblesk radostného úsměvu, který se v prvém okamžiku objevil na jeho tváři, zmizel však za chvíli a přešel ve výraz starosti a duševního trápení.

"Propadl jsi, holoubku," řekl smutně, "ztratíš bujarou hlavu."

Chodil po kanceláři a zpíval mně tesklivým hlasem:

"Golova ty moja udalaja,
kak dolgo já budu tebja nosiť."

Pak se posadil a pokračoval: "Já na tvém místě bych utekl na Menzelinsk, pak na Osu, z Osy na Perm a hledejte si mne, hlupáčkové. Předáš mně velitelství města a fronty a já už všechno uvedu do pořádku."

"Myslím," řekl jsem, "že se nemám čeho obávat."

Jerochymov významně hvízdl: "Nemá se čeho obávat. Mobilisoval jsi koně? Nemobilisoval. Máš někde záložníky z místního obyvatelstva? Nemáš. Uvalil jsi kontribuci na město? Neuvalil. Zavřel jsi kontrarevolucionáře? Nezavřel. Našel jsi vůbec nějakého kontrarevolucionáře? Nenašel. A teď mně ještě řekni: Dal jsi zastřelit alespoň jednoho z popů nebo z kupeckého stavu? Nedal. Dal jsi zastřelit bývalého pristava? Také nedal. A bývalý starosta města je živ nebo mrtev? Živ. Tak vidíš, a ty ještě říkáš, že se nemáš čeho obávat. Zle je s tebou, můj druhu."

Vstal, chodil po kanceláři a hvízdal opět:
"Golova ty moja udalaja,
kak dolgo já budu tebja nosiť."
Chytil se za hlavu a zatímco jsem klidně se díval, jak se švábi hemží na teplé stěně u kamen, počal Jerochymov běhat od okna k oknu a opět ku dveřím, chytal se za hlavu a naříkal: "Co dělat, co dělat? Propadl jsi, holoubku. Ztratíš bujarou hlavu."
Když tak běhal asi pět minut, usedl bezradně na židli a řekl: "Tady se nedá úplně nic dělat. Kdybys alespoň mohl říci, že máš věznici plnou. Ale koho tam máš? Nikoho. Kdybys alespoň mohl ukázat inspekci, že jsi vypálil nějaký dvůr, kde se skrývali kontrarevolucionáři. Ale ty nemůžeš ukázat na nic, úplně na nic. Ani prohlídku v městě jsi nedělal. Já, upřímně ti říkám, mám tě rád, ale mám o tobě velmi špatné mínění.
Vstal, opásal se řemenem, zastrčil za řemen revolver a kavkazský, půl metru dlouhý kinžal, podal mně ruku a ujistil mě, že chce mně pomoci, že neví sice jakým způsobem, ale že rozhodně na něco připadne.
Po jeho odchodu poslal jsem telegram do Simbirska jako odpověď: "Počet zajatců se vyjasňuje. Pohyblivost fronty a nedostatek map zabraňuje podrobnému vylíčení vítězství pod Bugulmou. Inspekce přesvědčí se na místě. Vydávání časopisu na tatarském i ruském jazyce spojeno s obtížemi. Není sazečů tatarských, málo ruských písmenek, bílí odvezli tiskací stroje. Přijde-li v Bugulmu aviatický park, mohu dát rozhodit s aeroplánů vyzvání k bílé armádě. Prozatím sedím bez aeroplánů. Tverský revoluční pluk v záloze ve městě."
Spal jsem spánkem spravedlivých a ráno přišel pro mne Jerochymov a řekl, že si vymyslil něco, jak by mne zachránil, že na tom pracoval celou noc.
Vedl mne za město k bývalé cihelně, kde našel jsem hlídku od 5. roty tverského revolučního pluku, která na tom místě stála s nasazeným bodákem a kdykoliv někdo jel kolem, křičela na něho: "Jeď na levo, sem se nesmí."
Uprostřed toho místa čekalo mne malé překvapení. Tři svěže nasypané hroby. Na každém tyčka s tabulkou s nápisem. První hrob měl nápis: Zde je pochován zastřelený bývalý pristav. Byl zastřelen v říjnu 1918 jako kontrarevolucionář. Na druhém hrobě stálo: Zde je pochován zastřelený pop. Byl zastřelen v říjnu 1918 za kontrarevoluci. Na třetím hrobě nápis: Zde leží pochován starosta města. Byl zastřelen za kontrarevoluci v říjnu 1918.
Třásly se mně nohy a podpírán tovaryšem Jerochymovem, vracel jsem se do města.
"Za noc jsme s tím byli hotovi," řekl Jerochymov, "já jsem slíbil, že ti pomohu, abys mohl něco ukázat inspekci, až přijde. Dlouho jsem nemohl na nic přijíti, jak bych ti pomohl, až jsem si vymyslil tuhle věc. Chceš je vidět?"
"Koho?" otázal jsem se ulekaně.
"Nu, toho popa, starostu a pristava," řekl Jerochymov, "mám je všechny zavřené v prasečím chlívku a až bude po inspekci, tak je pustím domů. Nemysli si, že se to někdo dozví. Ke hrobům nikdo nesmí. Moji molodci drží jazyk za zuby a ty se můžeš před inspekcí něčím vykázat."
Podíval jsem se na něho s profilu, jeho rysy mně připomínaly Potěmkina. A šel jsem zjistit, mluví-li pravdu. Přesvědčil jsem se, že Jerochymov nelhal. Z prasečího chlívka ozýval se basový zpěv popa, který zpíval nějaké velmi smutné žalmy s refrainem: "Hospodi pomiluj, hospodi pomiluj."

Vzpomněl jsem si na Potěmkinovy vesnice.

NESNÁZE SE ZAJATCI

Petrohradský jízdní pluk úplně zklamal očekávání tovaryše Jerochymova. Nejen, že nepřešel na stranu nepřítele, ale přivedl s sebou též zajatce, dvě eskadrony Baškirů, kteří se vzbouřili proti svému rytmistrovi Bachivalejevu a přešli na stranu rudé armády. Vzbouřili se proto, poněvadž Bachivalejev nedovolil jim zapáliti nějakou vesnici na ústupu. Hledali si tedy štěstí na druhé straně.

Kromě Baškirů přivedli petrohradští též druhé zajatce, mladíky od 17-19 let, v opánkách, kteří, mobilisováni bílými, hledali nejbližší příležitost prásknout do bot.

Bylo jich asi 300, vyhublých, v domácím, roztrhaném úboru. Byli mezi nimi Tataři, Mordvíni, Čeremisi, kterým význam občanské války byl stejně znám jako luštění rovnic x-tého stupně.

Přešli v plném pořádku s vintovkami i náboji a přivedli s sebou nějakého svého plukovníka, kterého hnali před sebou. Starý carský plukovník byl celý rozježen a divoce koulel očima a ani v zajetí neopomenul opakovat svým bývalým podřízeným, kteří ho vedli jako medvěda na provaze, že jsou "svoloč" a že jim nabije "mordu".

Dal jsem rozkaz, aby zajatce umístili v prázdném lihovaru a začíslili na stravu polovičku u petrohradské jízdy a polovičku u tverského revolučního pluku.

Po tomto rozkaze přiběhl ke mně tovaryš Jerochymov i komandýr petrohradské jízdy a kategoricky mne žádali, abych si zajatce jako velitel fronty a města živil sám.

Tovaryš Jerochymov se při tom vyjádřil, že než by tu část zajatců, která má mu připadnouti na stravování, živil, že ji dá postřílet.

Komandýr petrohradské jízdy kopl tovaryše Jerochymova do nohy a požádal ho, aby nemluvil hlouposti. Své zajatce nedá nikomu postřílet, to mohl udělat hned na frontě a ne teprve nyní, když se jeho jízda po celou dobu dělila se zajatci o chleba a o tabák.

Jestli dá někoho postřílet, tak jedině toho plukovníka 54. sterlitamackého pluku Makarova.

Proti tomu jsem se opřel a řekl, že všichni důstojníci staré carské armády, ať třeba padnou do zajetí, jsou mobilisováni dekretem ze 16. června roku 1918.

Plukovníka Makarova pošleme do štábu východní fronty, kde už sedí též několik bývalých carských důstojníků a slouží přímo ve štábu.

Tovaryš Jerochymov učinil poznámku, že se takovým způsobem rozlézá kontrarevoluce po štábech rudé armády. Vyložil jsem mu, že je nad nimi dohled se strany politických orgánů a že oni jsou používáni čistě jako specialisté. Jerochymov však ve svém radikalismu div se nedal do pláče: "Holoubku, o nic jiného tě neprosím, vydej mně toho plukovníka."

Přešel pak do výhružného tonu: "Víš dobře, že v nejbližších dnech přijede sem inspekce. Co ti řekne? Upadl do našich rukou plukovník, a živ a zdráv odjede odtud. Vykašli se na dekrety, možná že je sestavovali také

specialisté."
Komandýr petrohradské jízdy náhle vstal a zařval na Jerochymova: "Lenin je specialist? Mluv, nègodaj! Sovět lidových komisařů, kteří vydávají dekrety, jsou specialisty? Kakaja ty svoloč, sukin synu!"
Vzal Jerochymova za límec a vyhodil ze dveří a zuřil dál: "Kde byl jeho pluk, když jsme brali Čišmy a zajali dvě eskadrony Baškirů a batalion 54. sterlitamackého pluku i s plukovníkem? Kde se ukryl se svým tverským revolučním plukem? Kde byl se svými padouchy, když Kapelovci s Poláky byli 25 verst od Bugulmy? Vezmu svou kavalerii a vyženu celý jeho slavný revoluční pluk na posici. A kulomety dám rozestavit do zadu za pluk a tak ho poženu do ataky. Svoloč prašivá jedna!"
Vynadal ještě po matušce Jerochymovovi i jeho pluku a umlkl, když jsem ho upozornil, že takovým způsobem prováděti dislokaci vojsk přísluší jedině veliteli fronty na základě rozkazu vrchního štábu.
Vrátil se tedy k začátku naší rozmluvy, že vydržování zajatců v městě spadá jedině na komandanta města a velitele fronty. Nedá na to ani kopejky. Má v plukovní pokladně všeho všudy 12. 000 rublů a poslal už třikrát na polní kaznačejstvo za penězmi, ale nedostal ještě ani rubl.
Ujistil jsem ho, že ve své pokladně mám 2 ruble jako velitel města a fronty, že kdybych to všechno spočítal, co jsem dlužen za ten měsíc různým korporacím, které zásobovaly procházející části, že by to dělalo přes 1,000.000 rublů. Účty sice posílám do simbirského intendantstva i přes "gosudarstvený kontrol", ale doposud žádný z těch účtů není zaplacen, takže bilance mého jednoho měsíčního pobytu je "aktiva 2 ruble a passiva něco přes 1 milion rublů." A při tom tak velkolepém obratu že již třetí den piji jen čaj s mlékem a přikusuji k tomu bílý chléb, ráno, v poledne, večer, že nemám ani kouska cukru, masa že jsem neviděl přes týden, šči že jsem nejedl přes čtrnáct dní. Že se již ani nepamatuji, jak vypadá máslo nebo sádlo.
Komandýru petrohradské jízdy zvlhly oči nad vylíčením takové bídy. "Jestli se věci takhle mají, tak budu stravovat všechny zajatce. Máme velké zásoby u našeho trainu. Malinko jsme naloupili v týlu nepřítele," řekl zřejmě pohnut. Pak si vyžádal přesný počet zajatců a odešel. Po jeho odchodu dal jsem se spojit přímo se štábem východní fronty a vyměnil jsem s ním několik depeší, dvě čistě hospodářského významu a jednu, týkající se počtu zajatců. Obdržel jsem odpověď: "Polnímu kaznačejstvu byl dán rozkaz vyplatit vám zálohu 12 mil. rublů. Zajatce vřaďte do vojska. Baškirské eskadrony zařaďte v petrohradský jízdní pluk jako samostatnou jednotku, kterou doplňujte zajatými Baškiry na první sovětský baškirský pluk. Zajatý batalion 54. sterlitamackého pluku zařaďte v tverský revoluční pluk. Rozbijte zajatce po rotách pluku. Plukovníka Makarova neprodleně pošlete k disposici štábu východní fronty. Bude-li se zdráhat, zastřelte ho."
Poslal jsem za tovaryšem Jerochymovem a za komandýrem petrohradské jízdy. Přišel jedině velitel petrohradské kavalerie. Místo Jerochymova dostavil se adjutant pluku a sdělil, že tovaryš Jerochymov vzal s sebou dva ozbrojené vojáky a právě že vyvedl z lihovaru, kde jsou zajatci, plukovníka Makarova a odešel s ním k lesu.
Dohnal jsem Jerochymova na koni, když zahýbal s vojáky a plukovníkem na Malou Bugulmu v nízké smrčí.
"Kuda?" zařval jsem na něho. Jerochymov zatvářil se, jako když učitel chytí na své hrušce svého žáka, cpoucího si hrušky do kapes.

Chvíli bezradně díval se na plukovníka, na smrčinu, na své vojáky, na své boty a potom ozval se nesmělým hlasem: "Na procházku jdu, maličko do lesa s plukovníkem."
"Nu," řekl jsem, "tak jste se už dost naprocházeli, jděte napřed a já se vrátím s plukovníkem sám."
Na zježeném plukovníkovi nebylo znát ani špetku strachu. Vedl jsem koně za uzdu a plukovník šel vedle mne.
"Plukovníku Makarove," řekl jsem, "právě jsem vás vysvobodil z nepříjemné situace, zítra vás pošlu do Simbirska, do štábu. Jste mobilisován," dodal jsem vlídně.
Sotva jsem to dořekl, dal mně plukovník svou obrovskou medvědí tlapou takovou ránu do spánku, že jsem se položil bez hlesu do sněhu u cesty.
Myslím, že bych tam byl rozhodně zmrzl, kdyby mne byli o něco později nenašli dva mužíci, jedoucí na saních z Bugulmy. Obrátili a odvezli mne domů.
Druhého dne škrtl jsem ze seznamu zajatců plukovníka Makarova a ze seznamu koní u velitelství města svého jezdeckého koně, na kterém plukovník Makarov zmizel, aby se dostal od rudých opět ke svým bílým. A právě v tu dobu pokoušel se tovaryš Jerochymov, který odjel do Klukveně, poslat revolučnímu vojenskému sovětu východní fronty v Simbirsku tento telegram prostřednictvím nádražního telegrafního úřadu:
"Tovaryš Gašek propustil na svobodu zajatého plukovníka Makarova od 54. sterlitamackého pluku a daroval mu svého koně, aby týž mohl se probrati na stranu nepřítele. Jerochymov."
A telegram také opravdu došel do Simbirska

PŘED REVOLUČNÍM TRIBUNÁLEM VÝCHODNÍ FRONTY

"schlechte Leute haben keine Lieder", napsal německý básník, konče své dvojverší. Ten večer zpíval jsem tak dlouho do noci několik tatarských písniček, že všichni lidé kolem mne nemohli spát a nemohli si klidně ulehnout, z čehož jsem usoudil, že německý básník lže.
Myslím však, že jsem sám nejdříve šel z celého okolí spat, neboť mne na konec samého unavily ty monotonní melodie, končící: "El, el, bar, ale, ele, bar, bar, bar."
Probudil mne jeden z mých Čuvašů, že přijely saně se třemi osobami, které ukazují dole na strážnici nějaké papíry. Přesný překlad jeho slov byl:
"Tři saně, tři lidi, dole plno papírů, jeden, dva, tři papíry."
"S tebou mluvit," pokračoval Čuvaš, "zlí, klít!"
"Pošli je nahoru!"
V zápětí se rozletěly dveře a hosté vtrhli do mé kanceláře-ložnice.
První byl blondýn s plnovousem, druhý žena, zahalená do kožichu, třetí muž s černým knírem, neobyčejně ostrého pohledu.
Představili se jeden po druhém: "Já jsem Sorokin, já Kalibanova, já jsem Agapov."
Poslední dodal při tom tvrdě a neúprosně: "My jsme kollegie revolučního tribunálu východní fronty."
Nabídl jsem jim cigarety, při čemž Agapov poznamenal: "Jak vidět, tovaryš Gašek, zle se zde nemáte, takový tabák nemohou si dovolit kouřit lidé,

kteří slouží poctivě revoluci."
Tovaryš Kalibanova se ušklíbla a řekla: "Myslím, abychom tovaryšu Gašek ukázali své plné moci."
Řekl jsem, že mne to těší, budu-li vidět, s kým mám tu čest, poněvadž bez vážné příčiny nedám se od nikoho v noci budit.
A tu Agapov otevřel ruční kufřík a ukázal mně tuto plnou moc:
Revoluční vojenský sovět štábu východní fronty.
Čís. 728-b.
Simbirsk.
Plná moc
vydává se tímto A. Sorokinu, Kalibanové a Agapovu, že oni jsou jmenováni revolučním sovětem štábu východní fronty jako kollegie revolučního tribunálu východní fronty a mají právo vésti vyšetřování na základě svých plných mocí s kýmkoliv a kdekoliv. K vyplnění rozsudků, jimi prohlášených, přikazujeme všem vojenským částem dáti k disposici žádané od nich mužstvo.
Revoluční vojenský sovět štábu východní fronty.
(Podpisy.)
"Myslím, že to úplně stačí, tovaryš Gašek," řekla Kalibanova.
"Zajisté," souhlasil jsem, "svlékněte se ale z kožichů, poněvadž hned zde bude samovar a kromě toho jest zde teplo."
Agapov nedal si ujíti té příležitosti, aby se neoptal: "A vám není teplo? Myslím, že je vám dokonce horko."
"Mám zde teploměr," řekl jsem, "je-li vám libo, nahlédněte u okna, že je zde právě normální temperatura."
Sorokin, nejvážnější z nich, odložil svou položubku na mou postel a prohlásil, že po čaji přikročí se ihned k dílu.
Když přinesli samovar, bavili jsme se o zcela jiných záležitostech.
Sorokin mluvil o literatuře a prohlásil, že když byl levým sociálním revolucionářem, vydal v Petrohradě sbírku básní pod názvem "Odboj", která však byla komisariátem tisku skonfiskována. Dnes však že toho nelituje, poněvadž to byla blbost. Studoval moderní filologii a dnes je předsedou revolučního tribunálu východní fronty. Byl to opravdu jemný, milý člověk s jemným plavým plnovousem, za který jsem ho jemně zatahal, když jsme pili čaj.
Tovaryš Kalibanova byla studentka medicíny a též bývalá levá sociální revolucionářka, živá, milá osůbka, která znala celého Marxe nazpaměť.
Agapov, třetí člen revolučního tribunálu, byl z nich nejradikálnějšího názoru. Sloužil písařem u jednoho moskevského advokáta, u kterého se kdysi skrýval generál Kalenin. Advokát byl po jeho slovech největší padouch na světě, poněvadž mu platil 15 rublů měsíčně. Třikrát tolik dal v Ermitáži číšníkovi spropitného, když mu přinesl porci semchy, vyžádav si, aby mu mohl plivnout do obličeje.
Z celého pohledu bylo vidět, že vše to, co předcházelo pádu carismu, učinilo z něho krutého člověka, neúprosného, tvrdého a hrozného, který dávno vyúčtoval s těmi, kteří mu platili těch bídných 15 rublů, a který zápasí s těmi stíny minulosti všude, kam přijde, a který přenáší svá podezření na okolí a stále myslí na nějaké neznámé zrádce.
Mluvil stručně v úsečných větách, plných ironie. Když jsem ho prosil, aby si vzal k čaji kousek cukru, řekl: "Život je jen pro někoho sladký, tovaryš Gašek, ale také zhořkne."

Když během rozhovoru přišla řeč na to, že jsem Čech, poznamenal Agapov:
"Jak bys vlka nekrmil, vždy do lesa hledí."
Tovaryš Sorokin na poznámku Agapovovu odpověděl:
"Vše se vysvětlí při vyšetřování."
Vzpomínám-li ještě dnes na tovaryše Agapova, mám ho rád pro jeho přímost, otevřenost.
On byl také první, který mne požádal, abych dal odnést samovar, že nyní započne hlavní jednání a líčení proti mně. Svědků předvolávat že není třeba. Že stačí úplně obžaloba, která již byla vypracována v Simbirsku na základě telegramu tovaryše Jerochymova, že jsem propustil na svobodu plukovníka Makarova a daroval mu svého koně, aby se mohl dostat k nepříteli.
Navrhuje konec líčení a žádá pro mne trest smrti zastřelením, který musí být vykonán během 12 hodin.
Zeptal jsem se tovaryše Sorokina, kdo je vlastně předsedou, vedoucím líčení a dostal jsem za odpověď, že je to úplně v pořádku, poněvadž Agapov je zástupcem žaloby.
A tu jsem požádal, aby byl zavolán tovaryš Jerochymov, poněvadž posílat telegram může každý člověk v prvním hněvu. Ať je vyslechnut jako svědek ústně.
Agapov prohlásil, že je to úplně správné, poněvadž, jestli posílá Jerochymov telegram, takže patrně ví ještě víc.
Shodli jsme se, že Jerochymov bude okamžitě zavolán, aby vydal o mně svědectví.
Poslal jsem za Jerochymovem.
Přišel rozespalý a nevrlý. Když mu Agapov sdělil, že to, co před sebou vidí, je revoluční tribunál východní fronty, který byl vyslán, aby na místě vyšetřil záležitost tovaryše Gašeka a rozsoudil, Jerochymovova tvář vzala na sebe výraz neskonalé tuposti.
Podíval se na mne a do dnes je psychologickou záhadou, co se odehrávalo v jeho duši.
Jeho zrak svezl se z jednoho člena revolučního tribunálu na druhého, pak na mne.
Podal jsem mu cigaretu a řekl: "Zakuřte si, tovaryš Jerochymov, je to týž dobrý tabák, jaký jsme tenkráte spolu kouřili."
Jerochymov ještě jednou pitomě a beznadějně podíval se po celém shromáždění a řekl: "Telegram, holoubkové, poslal jsem v opilosti.
A tovaryš Sorokin vstal a měl přednášku o zelené zmiji, alkoholismu.
Na to mluvila Kalibanova v témže smyslu a na konec vstal Agapov a pln rozhořčení žádal přísné potrestání Jerochymova za "pijanstvo", poněvadž spáchal ten zločin, byv velitelem tverského revolučního pluku.
Agapov, krásný ve svém nadšení, navrhoval trest zastřelením.
Vstal jsem a řekl, že nenajde se nikde živá duše, která by na Jerochymova střílela, poněvadž by z toho byla vzpoura ve vojsku.
Kalibanová navrhla 20 let donucovací práce.
Sorokin degradaci.
Dlouho se do rána mluvilo pro a proti o každém návrhu, až konečně dopadlo to tak, že Jerochymov dostal přísnou důtku s upozorněním, že kdyby se to ještě jednou opakovalo, že bude proti němu použito nejpřísnějšího trestu.
Během celého líčení Jerochymov spal.
Ráno revoluční tribunál východní fronty odjel, a když se Agapov se mnou

loučil, řekl ještě jednou ironicky: "Jak bys vlka nekrmil, vždy do lesa hledí. Smotri, brat, a to hlava dolů!" Potřásl jsem si se všemi ruce ...

* *

****

VYSVĚTLIVKY

sovět - rada; orgán státní moci
levoberežná gruppa - rus. skupina vojsk na levém břehu (Volhy)
Simbirsk - později pojmenovaný Uljanovsk
tovaryš - rus. soudruh; oslovení člena komunistické strany
kontribuce - daň vymáhaná vojskem na obyvatelích obsazeného území
Čuvaši - národ v Povolží z turkotatarské větve
dobrovolci - rus. dobrovolníci
molodci - rus. chlapíci; pochvalné označení
mulla - islámský duchovní
vintovka - puška, ručnice
komandýr - rus. velitel
tverský pluk - název pluku podle města Tver, později pojmenovaného Kalinin

versta - stará ruská délková jednotka, přibližně 1 kilometr
adjutant - pobočník
padením Bugulmy - rus. pádem (dobytím) Bugulmy
Dějstvujuščaja armija - bojující armáda
naznačit (tribunál, komitét) - rus. určit, jmenovat
inspektor po formirovaniju vojsk - rus. inspektor pro formování vojsk
újezd - rus. nejnižší administrativní jednotka v Rusku; okres
pelmeně, ščі, boršč - typická ruská jídla
machorka - hrubý tabák, vyrobený z listů tabáku selského
batalion - prapor (vojenská jednotka)
sukin synu - rus. zkurvysynu
svoloč - rus. neřád
poguljat - rus. vyhodit si z kopýtka, zahýřit si, poveselit se
volosť - rus. venkovský správní okres
durák - rus. hlupák
kavalerie - jízda, vojáci na koních
monastýr presvjatoj Bogorodici - rus. klášter přesvaté Bohorodičky
ordonanc - voják přidělený veliteli k obstarávání služebních pochůzek, roznášení rozkazů apod.; vojenský poslíček
pop - pravoslavný kněz
"Quo vadis?" - dobrodružná kniha Henryka Sienkiewicze o pronásledování prvních křesťanů
kadet - čekatel na hodnost důstojníka
faehnrich - praporčík
marškumpačka - rota, která je určena k odcestování na frontu
batalionskomandant - velitel batalionu (praporu)
direktiva - pokyny, směrnice
elevator - stroj, pásový dopravník materiálu pro svislou nebo šikmou dopravu
train - vlaky nebo vozy, vezoucí za vojskem jeho potřeby, jako střelivo, potraviny, píci
"trestají se podle zákonů válečné doby" - bolševici zrušili carský

zákoník, ale po pět let neměli jiný. "Zákon válečné doby" si tedy vytvářel každý soud sám podle momentální situace a politických potřeb.
artillerie - dělostřelectvo
Kapelovci, vojska generála Kapela - oddíly ruské Národní armády, bojující proti bolševikům
črezvyčajka - čeka (předchůdkyně NKVD a KGB); trestní komando, které provádělo také zjednodušené vyšetřování a soud
"jakmile se linka osvobodí" - rus. jakmile se linka uvolní
"Vot vám, báťuška, i Jurjev den." - rus. to je pěkné nadělení, to jsme to dopracovali
lidový komisariát vojenství - útvar, zastupující komunistickou stranu a vládu v armádě
"prostí, drug" - odpusť, příteli
náčelník svazi - rus. náčelník spojů
"Golova ty moja udalaja, kak dolgo já budu tebja nosiť." - rus. "Ty má smělá hlavo, jak dlouho tě budu nosit"
pristav - rus. policejní komisař
kinžal - široká dlouhá dýka (nůž)
sterlitamacký pluk - název pluku podle města Sterlitamak v Rusku
něgodaj - rus. ničema, padouch
"Kakaja ty svoloč, sukin synu!" - rus. "Ty jsi takový mizera, zkurvysynu!"

eskadrona - jezdecká setnina
ataka - útok
vynadat po matušce - vynadat dotyčnému i jeho příbuzným. Nadávat po matušce je prý nejhrubší a nejsprostší druh nadávek.
kopejka - ruská drobná mince, 100 kopejek = 1 rubl
polní kaznačejstvo - armádní finanční oddělení
intendantstvo - vojenské zásobování
gosudarstvený kontrol - rus. státní kontrola
šči - ruská zelná polévka, jídlo nejchudších lidí
"Kuda?" - rus. "Kam?"
mužíci - ruští prostí lidé
"... schlechte Leute haben keine Lieder" - něm. "špatní lidé nemají žádné písně", zde ve významu: neexistují špatné písně
kollegie - sbor, senát, rada
pološubka - rus. krátký kožich
leví sociální revolucionáři - více známí pod názvem eseři, příslušníci politické strany, která byla stejně jako jiné nekomunistické strany zlikvidována bolševiky. Někteří eseři mohli vstoupit do komunistické strany.
semcha - rus. losos
"smotri, brat" - rus. "podívej se, bratře", zde ve významu: dej si pozor
Vydáno podle sbírky povídek Jaroslav Hašek: Za války i za sovětů v Rusku, Praha, Adolf Synek 1925 (Sv. 3. sebraných spisů J. Haška, red. Antonín Dolenský).
Vysvětlivky Mgr. Dana Mentzlová